

Bokomslag © Lotta Kübborn

LÄRARHANDLEDNING FÖR ÅK 7-9

av Mats Wahl

Att arbeta med *Vinterviken* i skolan

Här hittar du olika uppgifter till boken *Vinterviken* av Mats Wahl.

Denna handledning handlar om läsande och blott i förbigående om skrivande. I det följande finns förslag beträffande övningar. Vissa övningar kan arbetas med i helklass. Andra hanteras bäst i små grupper eller individuellt.

För att fördjupa eleverna inom skrivande finns det en utförlig handledning på www.storyland.se. Texten har rubriken "Språk och skrivande" och omfattar drygt fyrtio sidor, uppdelat i två delar.

Mats Wahl, författare

I korthet om skrivövningar

A. Vad gäller skrivövningar där man vill använda *Vinterviken* är det lämpligt att utgå från ingresserna.

Välj en ingress och skriv en likadan med annat innehåll men med lika många ord som förlagan. Skriv din egen berättelse i tre olika versioner – i första, andra och tredje person. Din text bör inte vara längre än att du är beredd att bearbeta berättelsen ett stort antal gånger.

Gör skrivlaborationer enligt följande:

- Skriv din berättelse med endast korta meningar – fem eller sex ord.
- Skriv berättelsen med meningar som går över minst tre rader.
- Skriv hela berättelsen i en enda lång mening.
- Skriv med minst ett adjektiv i varje mening.
- Skriv helt utan adjektiv.
- Skriv med många adverb.
- Skriv helt utan adverb.
- Skriv med endast punkt som skiljetecken.
- Skriv med så många olika tecken som möjligt – utropstecken, frågetecken, kommatecken, semikolon, punkt, tankstreck, tre punkter i följd ... samt parenteser.
- Använd kursivering.
- Stoppa in några ord på engelska.
- Stoppa in några ord på annat språk.
- Skriv med så mycket slang som möjligt.
- Skriv med påhittad slang.
- Skriv med så många könsord och svordomar som möjligt.
- Använd kursiveringar för svordomar och könsord.
- Skriv en text utan substantiv.
- Skriv en text utan verb.
- Skriv en text utan pronomen.
- Skriv en text där alla zsubstantiv är felstavade.

- Skriv en text där alla verb är fulstuvade.
- Skriv en text där alla pronomen är ersatta med tre punkter ...
- Skriv en text där alla personliga pronomen skrivs med stor bokstav.
- Skriv en text där personliga pronomen följs av en kommentar inom parentes (nollan, svinet, sötnosen, gullegrisen, snorhoran, lillgangstern - eller annat).

B. Lär dig Philips Larkins dikt "This be the verse" utantill (finns att hitta på nätet)

- Vad har du lärt dig om kort text när du läst Larkins dikt?
- Samtala om dikten med kamrater i liten grupp.
- Vad har du lärt dig om dig själv och ditt intresse för att lära dig skriva när du har lärt dig / inte lärt dig Larkins dikt?

C. Arbeta som under en kemilaboration. Bedriv undersökande arbete och skriv en laborationsrapport där du berättar vad du kommit fram till.

D. Arbeta som under idrottsträning. Vill du springa hundra meter snabbt eller hoppa långt är det en självklarhet att du behöver repetera samma moment gång på gång på gång. Den som vill utveckla sitt skrivande måste på likartat sätt öva, öva och återigen öva.

This Be The Verse

BY PHILIP LARKIN

*They fuck you up, your mum and dad.
They may not mean to, but they do.
They fill you with the faults they had
And add some extra, just for you.*

*But they were fucked up in their turn
By fools in old-style hats and coats,
Who half the time were sappy-stern
And half at one another's throats.*

*Man hands on misery to man.
It deepens like a coastal shelf.
Get out as early as you can,
And don't have any kids yourself.*

Att läsa Vinterviken

Romantexten omfattar 368 sidor. Den är indelad i 42 kapitel. Vart och ett av kapitlen har en ingress. Ingresserna är cirka 10 till 20 rader långa. Ingresserna, liksom den löpande texten, är skrivna i första person. Ingresserna har en återkommande betoning av direkt tilltal - "Bröder & Systrar".

- Att romaner skrivs i andra person är ovanligt, men det förekommer. Vad skulle hända med läsoplevelsen om ingresserna skrevs i andra person och den löpande texten i tredje?

Den löpande texten har en tämligen rak kronologi och berättelsen behandlar begränsad tid. Ingresserna är inom sig avslutade berättelser, men mellan ingresserna finns ingen rak kronologi. Ingresserna gör nedslag i olika delar av huvudpersonens liv. De innehåller därtill frågor riktade direkt till läsaren.

- Vad innebär det för läsoplevelsen att berättaren ställer frågor direkt till läsaren?

Frågor som kan ställas rörande den löpande berättelsen och ingresserna rör:

- Vilka konsekvenser får de två olika formerna "löpande berättelse" respektive "ingresser" för läsarens möjlighet att bilda sig en uppfattning om huvudpersonen och det som sker i berättelsen?
- Vad händer med läsoplevelsen om ingresserna tas bort?
- I de två filmversionerna finns inga ingresser. Vilka konsekvenser får det för åskådarens möjlighet att förstå huvudpersonen och hur han upplever sin värld?

Vad handlar romanen om?

Huvudpersonen är försedd med en inre värld av erfarenheter, minnen, längtan, ambitioner, tankar och drömmar. Den inre världen kommer till uttryck i bland annat drömsekvenserna, men också i huvudpersonens handlingar.

I den yttre världen, den så kallade "verkligheten", kolliderar det som finns i den inre världen med vad som i stunden erbjuds eller är möjligt i yttervärlden. Det uppstår därvid konflikter som delvis ligger inom huvudpersonen, delvis i yttervärlden.

De yttre konflikterna är många. Fundera över och resonera i smågrupp om:

- Vilka inre konflikter är huvudpersonen bärare av?
- På vilket sätt och under vilka omständigheter kommer huvudpersonens inre värld till uttryck i hans handlingar?
- Studera de inre och yttre konflikterna i romanen. Vad handlar konflikterna om?
- På vilka sätt påverkar människor i huvudpersonens yttervärld huvudpersonens liv och handlingar?
- På en skala 1 till 10, hur fri att handla som han vill tycker du att huvudpersonen är? Jämför med klasskamraters uppfattning.
- Vad är frihet?
- Tycker du att huvudpersonen är mer eller mindre fri i olika delar av romanen?
- Tycker du att romanen kan sägas vara en berättelse om frihet?
 - Om ja – varför?
 - Om nej – varför inte?
- Hur fri att tänka, känna och handla tycker du att man är när man just ska börja i gymnasiet?
- Tycker du att somliga personer i romanen är mer fria att handla, tänka och känna än andra?
 - Om ja – vilka är mer fria och varför?
 - Om nej – vilka är mindre fria och varför?
- Finns det samhällsgrupper där du tycker att man har större frihet än i andra?
 - Varför – varför inte?
 - Finns det religioner där du tycker att man har större frihet än i andra? I så fall – vilka?
 - Finns det politiska system i vilka du tycker att man har större frihet än i andra? I så fall – vilka?

- Finns det samhällsgrupper där du tycker att man har mindre frihet än i andra?
- Varför – varför inte?
- Vilka förhållanden – inre och yttre – påverkar uppfattningen om graden av din egen frihet?
- Vilka samband ser du mellan frihet i tanke, känsla och handling?
- Är man mer eller mindre fri då man styrs huvudsakligen av sin tanke eller då man styrs huvudsakligen av sin känsla?
- Finns det ofrihet som är eftersträvansvärd och värdefull?
- I så fall – vilken ofrihet är värdefull och varför?
- Är pojkar mer fria än flickor? I så fall – varför?
- Är flickor mer fria än pojkar? I så fall – varför?
- Vad innebär det att välja?
- Vilka svårigheter rörande att välja har du stött på i ditt liv?
- På vilket sätt kan någons val vara ett uttryck för längtan efter frihet?
- Finns något som kan kallas "obegränsad frihet?"
- Vad begränsar en människas frihet?
 - Landet man lever i och rådande förhållanden därstades?
 - Landets lagstiftning?
 - Sedvänjor?
 - Klasstillhörighet?
 - Familjevärderingar?
 - Utbildning?
 - Ekonomi?
 - Annat...
- I händelse det finns något som kan kallas "obegränsad frihet" - är sådan eftersträvansvärd?
- På vilket sätt kan någons val vara ett uttryck för längtan efter ofrihet?
- På vilka ställen i romanen tycker du att huvudpersonen väljer rätt?
- Var i romanen tycker du att huvudpersonen väljer fel?
- Finns det något som kan kallas "fritt val"?
- Finns det i Vinterviken exempel på "fritt val?" I så fall – var?
- Lyssna på Janis Joplin när hon sjunger "Me and Bobby Mc Gee".
- Vad tycker du om det frihetsbegrepp som lanseras i texten?
- Definiera begreppet frihet.

Något om litterär stil

Min egen litterära stil har rötter i en upplevelse jag hade 1960. Jag var då femton år och elev i Katarina Realskola i Stockholm. En morgon kommer fru Klefbeck in i klassrummet med en låda tunna häften. "Nu pojkar ska vi lära oss något om den Isländska sagan." Vi var trettio pojkar i klassen. I skolan fanns inga flickor. Vi fick i uppgift att läsa ett stycke ur Nials saga. Stycket handlar om Gunnars död på Hlidarende. Den dagen begrep jag att det finns olika prosastilar. Den som skriver prosa är på samma sätt som den som skriver lyrik eller dramatik fri att välja litterär stil.

Med stil menar jag sammanställningen av ord till meningar och satser. Använder skribenten huvudsakligen substantiv, verb och pronomen eller är stilen kanske full av adjektiv och adverb? Är meningarna korta eller långa och hur förhåller sig skribenten till olika personers talspråk? Förhållandet till liknelser och metaforer är en stilfråga. Förhållandet till klichéer likaså. (Klichéexempel – "regnet stod som spön i backen", "hon var hungrig som en varg.") Till stilfrågorna hör också frågor som rör rytm och alliteration samt frågor som rör bruk av slang.

- I vilken utsträckning förekommer det slanguttryck i *Vinterviken*?
- Gör en lista på slanguttryck i ingresserna.
- Hur verkar författaren förhålla sig till slang?

Själv arbetar jag utifrån tanken att personer ska levandegöras genom skildring av vad de gör och säger och vilka attribut de har. Jag berättar ogärna om skeenden i mina gestalters inre världar. Tankar och känslor ska synliggöras och lyftas fram genom beskrivning av vad personen gör och säger och vilka attribut personen har. Med attribut menas här sådant som kläder, frisyrer, korta eller långa naglar, nagellack, andedräkt, tänder och tatueringar – allt som kan ge oss en föreställning om vem personen är och vem personen vill vara.

- Läs berättelsen om Gunnars död på Hlidarende ur Nials saga.
- Vilken stil möter oss i den berättelsen? Hur är meningarna konstruerade?
- Studera dialogen i "Gunnars död på Hlidarende.". Läggs särskilt märke till dialogsekvenserna: "Var Gunnar hemma?" samt "Betyder det mycket för dig?"
- Finns det beröringspunkter mellan stilen i *Vinterviken* och stilen i "Gunnars död på Hlidarende?" I så fall – vilka?
- Läs berättelsen om John Johns möte med Blenda Toft och bildterapigruppen ("...i sjuan fick vi en kurator som ville..." sidorna 64 till 67 i inbundna nyutgåvan).

Studera skildringen av bildterapigruppen

I berättelsen om vad som sker i bildterapigruppen förekommer ett begränsat antal personer.

- Hur vill du karakterisera deltagarna i bildterapigruppen om du bara får använda tre ord om var och en?
- Hur ges de olika personerna plats i berättelsen – vilka ord används för att visa vad de gör, vad de säger och vad de har för grejer?
- Hur gestaltas personernas olikheter?
- Vad lär vi oss om huvudpersonen / berättaren genom hans skildring av det som sker i bildterapigruppen?
- Vad gestaltas i skildringen av bildterapigruppen?

Med "gestaltning" menas formerna och teknikerna för att levandegöra personer och förhållanden i prosa, dramatik eller lyrik.

Seende och hörande är selektivt. Beroende på vilka vi är ser vi och hör vi olika saker. När huvudpersonen berättar om vad han ser och hör berättar han samtidigt något om sig själv.

- Skapa en person som är med i bildterapigruppen. Den påhittade personen ska vara utrustad med andra värderingar än de vi finner i vår huvudperson. Låt den påhittade personen berätta om Sluggo och John John och vad de gör i bildterapigruppen.

Hemingway som förebild

Sommaren 1961 tog Ernest Hemingway sitt liv. Han hade fått Nobelpriset i litteratur några år tidigare. Som sextonåring hade jag inte hört talas om honom, men när han dog blev jag varse hans författarskap. Jag tyckte om hans sätt att berätta, särskilt i novellerna. Den novell jag tycker bäst om är "Den stora dubbelhjärtade floden." Det var i Hemingways noveller som jag begrep poängen med ingresser.

- Läs någon av Hemingways noveller. Flera av hans texter finns inlästa och kan hittas på Youtube. Den korta novellen "The end of something" finns på nätet i en version för utskrift. Lyssna på novellen och läs den och studera dialogen. Finns det något här som påminner om stilen i *Vinterviken*?
- För den som vill läsa något som i stilen inte alls påminner om något av Hemingway – läs Virginia Woolfs "Mot fyren" – ("To the lighthouse") Romanen finns inläst på Youtube, där finns också en filmversion.
- Vilka är skillnaderna i stil mellan Woolf och Hemingway?
- Vad menas med en inre monolog?
- Finns det inre monolog i *Vinterviken*?
- Skriv ett stycke inre monolog och undersök hur det känns.

Kärleksromanen

Det är inte ovanligt att *Vinterviken* beskrivs som en "kärleksroman."
Huvudpersonens kärlekslängtan är en drivande kraft, en motor i romanen.

De älskande är John John och Elisabeth (JJ och E).

Inledningsvis har vi fått veta ett och annat om JJ:s längtan och hans blick.

- Vad sägs i *Vinterviken* om JJ:s längtan?
- Vad sägs om E:s längtan?
- Vad innebär det att vi ser E med JJ:s ögon?
- Hur skulle berättelsen om JJ:s och E:s kärlek se ut om det var E som berättade? Skriv en bit och börja där E för första gången får se JJ.
- Skriv den text som föreslås ovan så att den inte är längre än femton rader, men skriv den på flera olika sätt – i första, andra och tredje person.
- En intressant kärlekshistoria innehåller hinder. Vilka hinder finns på vägen från JJ:s och E:s första möte till romanens slutord?
- En roman som byggs enligt modellen "kärlek med förhinder" brukar kallas "en Romeo och Julia – historia." Varför?
- Läs en sammanfattning av Shakespeares drama Romeo och Julia (ta del av en animated summary på Youtube).
- Notera skillnader och likheter mellan kärlekshistorien i *Vinterviken* och den i Shakespeares drama.
- Jämför kärleksskildringen i filmversionerna. Vilka skillnader finns mellan de två filmversionerna?
- Notera skillnader mellan bok och film.
- Vad innebär det för filmupplevelsen att det finns musik i filmen?
- Vilka tankar har du om hur JJ ser på E?
- Hur länge tror du att deras kärlek kommer att hålla?
- Vad får dig att tro att deras kärlek ska bli kort eller lång?
- Vilken betydelse har JJ:s och E:s föräldrar vad gäller valet av kärleksobjekt?
- En annan älskare som förekommer i *Vinterviken* är Skithuvet. Vilka är skillnaderna mellan JJ och Skithuvet vad gäller de bådaskärleksliv?

- Vad innebär det för läsaren att ta del av en berättelse om påhittade personers längtan och kärleksliv?
- Vad är intimitet – i en roman, en film och i verkligheten?
- Vad händer med dig när du läser om kärlek?
- Vad sker med dig när du ser en kärleksfilm?
- Vilka är skillnaderna och likheterna mellan en kärleksfilm och en pornografisk film?
- Finns det dåliga kärleksfilmer?
- Finns det bra pornografiska filmer?
- Läs någon av de sexuellt laddade berättelserna ur Decamerone. Vad kommer det sig att Decamerone under långt tid varit förbjuden litteratur i många länder?
- Lady Chatterleys Lover skrevs 1928 men fick publiceras i Storbritannien först 1960. Varför?
- *Vinterviken* innehåller berättelser om hat. Vad är hat?
- Kan man älska och hata samma person?
- Vad aktiverar ditt eget hat?
- Vad aktiverar din egen kärlek?
- Vad innebär det att älska den man tror att man aldrig kan få?
- Vad innebär det att överge den du tidigare älskat eller känt dig älskad av?
- Vad innebär det känslomässigt att bli övergiven?
- De flesta av oss lämnar så småningom föräldrarna. Dessa kan vara mer eller mindre älskade. Vilken relation har JJ till sina föräldrar?
- Vad betyder det för JJ att hans pappa är frånvarande?
- Vilken relation har E till sina föräldrar?

Annat att fundera över i Vinterviken

Kamratrelationer

- Hur utvecklas relationen mellan JJ och Sluggo?
- Om det blir slut mellan JJ och E – kan de då fortsätta att vara kamrater?

Föräldrarelationer

- JJ har en relation till sin pappa som äger rum på nivån av dagdrömmar och nattliga drömmar. Vad innebär det för JJ att hans pappa är en drömfigur?
- Det påstås ibland att när en pojke väljer en kriminell livsstil har han ofta blivit övergivna av sin far. Kan det vara ett riktigt påstående? I så fall – varför?
- Vilken relation har svaret på ovanstående fråga till svar på tidigare frågor rörande val och frihet?
- Vilka konsekvenser får det för en flicka om fadern är frånvarande?
- JJ:s mamma har valt att leva med den småkriminelle Skithuvet. Vad innebär det för JJ?
- E:s pappa är försäkringsbedragare. Vad innebär fädernas kriminalitet i romanens nutid och i resten av de två ungdomarnas liv?
- JJ:s mamma utnyttjas av Skithuvet. Vad innebär det för JJ:s syn på sin mamma och på kvinnor i allmänhet?

Relationer till meningsfulla vuxna

- Den som i barndomen och ungdomstiden saknar en meningsfull relation till en eller båda föräldrarna kan ofta hitta och skapa andra meningsfullarelationer till vuxna.
- Vilka meningsfulla vuxna finns i JJ:s och E:s liv?

Rasism

- JJ utsätts för rasism. Hur kommer rasismen till uttryck?
- Hur ser JJ själv på att han har mörkare hud än merparten svenskar?
- Tycker du att det finns ord som inte bör användas i dikter, romaner, filmer och teaterstycken?
- Vilka ord, i så fall? Gör en lista och förklara hur du tänker.
- Vad är tryckfrihet enligt lag?
- Hur gammal är den svenska tryckfriheten?
- När har den svenska regeringen gjort inskränkningar i den lagstadgade tryckfriheten? Sök på nätet under rubriken "transportförbudet".

- Min moster Britta, född 1914, arbetade som sjuksköterska i det hon kallade "lappmarken." De samer hon mötte och med omsorg vårdade talade hon om som "lapparna." Betyder det att Britta möjligen var rasist?
- Den nazistiska kamporganisationen Varulvarna (Werwolf) nämns mot slutet av berättelsen. Sök på nätet och ta reda på vad organisationens uppgift var i Tyskland under slutet av andra världskriget.
- Vilka nazistiska organisationer är eller har varit verksamma i Sverige?
- Finns det och har det funnits andra rasistiska organisationer i Sverige än de som har nazistiska rötter? Vilka?
- Konung Gustav V skrev hösten 1941 ett brev till Adolf Hitler. Brevet börjar "Mein lieber Reichskansler." I brevet gratuleras Hitler till sina framgångar. När brevet skrevs pågick nazisternas storskaliga mördande av Europas judar. Hur många judar mördades av nazisterna?
- Vilka andra folkgrupper mördades av nazisterna?
- Nazisterna omhuldade fantasier om "arierna". Vilka var "arierna" och var levde de, enligt nazisterna?
- Vilka folkgrupper har i Sverige genom åren varit utsatta för rasism?
- Har det funnits slaveri i Sverige?
- Vad var livegenskap?
- Vad var statarsystemet?
- När avskaffades statarsystemet?
- Hade statarsystemet med någon form av rasism att göra?
- Hur används ordet rasism i dag?
- Vad är ras och vad är kultur? Definiera.
- Vad innehöll lösdriverilagen?
- Kan det förekomma att kritik av kulturyttringar kallas rasism? Ge i så fall exempel.
- Är den som kritiserar kulturella uttryck och sedvänjor i avlägset liggande länder eller kulturer rasist?

Samhällsklass

- Vad menas med samhällsklass?
- Är det svenska samhället ett klassamhälle?
 - Om ja: hur tänker du?
 - Om nej: hur tänker du?
- Vad menas med begreppet "klassresa?"
- Några personer i Vinterviken skulle kunna beskrivas som representanter för en särskild klass.
- Vilka personer och vilka klasser?
- Skulle någon i Vinterviken kunna kallas "trasproletär?" I så fall – vem?
- Skulle någon i Vinterviken kunna sägas representera den övre medelklassen?
 - I så fall vem?
- Till vilken klass räknas konungen och kungafamiljen närstående?

Utbildningsambitioner

- JJ och E har likartade utbildningsambitioner. Valet av utbildning kan få konsekvenser för dem i termer av klass. Vilka?
- Hundratals ungdomar söker årligen till Statens scenskola. Ett litet antal blir antagna. Utbildningen är treårig. Arbetslösheten bland skådespelare är hög, särskilt för kvinnliga skådespelare över fyrtio. Yrket är – bortsett från ett fåtal stjärnor med hög status – ett låglöneyrke.
 - Varför vill idag så många ungdomar bli skådespelare – ett yrke med klena möjligheter till livslång försörjning?

Kön och gender

- Definiera kön.
- Definiera gender.
- Samtala om era definitioner.
- Vad kom ni fram till?
- Vinterviken kan läsas som en berättelse om kön och gender i Sverige år 1992. Vad framgår i berättelsen om kön och gender?

Berättarens blick

- Berättaren är en medelålders man som 1992 betraktar och beskriver en påhitad värld med en sextonårig pojkes ögon. Vilka blir konsekvenserna av skillnaden i ålder mellan författaren och de som berättelsen huvudsakligen handlar om?

Berättarens ordval

- Författaren, som är en medelålders man, skapar en värld med hjälp av ord. Vad betyder valet av ord för en yngre läsares möjlighet att följa berättelsen?
- Är det lättare eller svårare för en flicka eller en pojke att följa berättelsen?
- I så fall: varför eller varför inte?

Berättarens syn på sig själv som en varelse i världen

- När jag skriver arbetar jag inte med "teman." Däremot kan läsare tycka sig urskilja särskilda "teman" i berättelsen. Vilka "teman" i Vinterviken är viktiga för dig? Rangordna dem och samtala med kamrater om hur din lista ser ut.

Till dig som vill lära dig skriva

Genom åren har jag besökt otaliga skolklasser i Sverige, Tyskland och Finland, ett mindre antal i Norge och ett fåtal i Danmark. Numera besöker jag inte längre skolklasser och vill därför besvara en fråga som ofta ställts under klassbesöken:

Hur lär man sig skriva?

- Ta din skrivarlust på allvar.
- Att ta sin skrivarlust på allvar innebär viss isolering. Medan t. ex idrott i olika former kan utövas tillsammans med andra är allvarligt menat skrivande huvudsakligen en sysselsättning i ensamhet.
- Den som vill utvecklas i en idrott behöver underkasta sig träningsdisciplin. Det underlättar därvid att man kan träna i grupp. Någonting liknande kan inte alltid åstadkommas vad gäller skrivträning.
- Fundera över din lust och förmåga vad gäller ensamhet. Om ensamhet är plågsam för dig kan det bli svårt att lägga tid på den ensliga tillvaro som väntar den som vill skriva prosa. Hoppingivande i sammanhanget är att många framgångsrika författare haft ett omfattande socialt liv.
- I händelse du står ut med dig själv i ensamhet – läs! Läs serietidningar, dagspress, veckotidningar, dåliga böcker, bra böcker, böcker som är enkla, böcker som är svåra, läs lyrik, se teater, se tv serier och filmer och lyssna.
- Läs dina favoritböcker gång på gång och fundera över vad det är du tycker om.
- Se dina favoritfilmer gång på gång och fundera över vad du tycker om.
- Lyssna till sångtexter och läs dikter som du tycker om. Lär dig gärna utantill och fundera över vad det är du tycker om.
- Sätt dig – ensam – där du kan tjuvlyssna. Gå sedan hem och erinra dig det du hört och skriv det du uppfattat som dialog så att de samtalande framträder som levande personer.
- Den som studerar i sin egen skrivarskola behöver stora öron, skarpa ögon och händer och armar som är så starka att de orkar hamra, fingra, peta och kladda på tangentbordet i vad som blir till timmar, timmar, timmar.
- Den som vill skriva om upplevd vardag behöver utveckla sin inre spion. Spionera och tjuvlyssna! Ständigt!
- Härma dina favoritförfattare!
- Lagg märke till konflikter inom dig själv och i din omgivning! Konflikter är nödvändiga i alla prosaberättelser. Skälet är att det är ur konflikterna de intressantaste frågorna i alla berättelser växer.

Frågorna lyder – *vad är det som händer? och hur ska det gå?*

Vinterviken - handledning i utvecklad form

Morfar, född 1886, var folkskollärare på norra Gotland. Med sin hustru Eva hade han åtta barn. I hans fantasi var jag kanske det nionde. Under några år bodde jag hos mormor och morfar. Mormor var en god berättare. Berätta! kunde jag säga medan jag som femåring satt på köksgolvet medan mormor stod vid spisen. Mormor kunde då hitta på någonting som påstods ha skett då hon var liten. Morfar läste för mig. Särskilt läste han Heidenstams *Svenskarna och deras hövdingar*, en bok som inte många känner till idag. För mig blev *Svenskarna och deras hövdingar* inkörsporten till två föreställningar. Som barn kunde jag inte sätta ord på föreställningarna, men jag kunde uppleva dem när morfar läste.

Den första föreställningen innebär att människors liv kan innehålla berättelser som är värda att ta del av. Den andra föreställningen rör konflikter. Dessa kan finnas inom individer, mellan individer, mellan grupper och mellan nationer. Jag erfor tidigt att utan konflikter blir berättelsen torftig. I den konfliktfyllda berättelsen formulerar lyssnaren, läsaren eller åskådaren snabbt en fråga. Frågan kan formuleras som "Hur ska det gå?"

När morfar dog 1954 ärvde jag Jack Londons samlade verk. Det är ungefär en meter böcker. Somligt är lysande, annat mindre bra. Under de många år då jag utan lärarutbildning arbetade som speciallärare högläste jag otaliga gånger Jack Londons *Skriet från Vildmarken*. Den uppskattades alltid. Varför? För att i romanen gestaltas frågor som rör överlevnad, anpassning, kärlek och identitet. Huvudpersonen är en hund som ständigt befinner sig i konflikt. Om man vill parallellläsa *Vinterviken* med en annan berättelse föreslår jag *Skriet från vildmarken*.

Sommaren 1961 sitter en försupen äldre man borta i amerikanska mellanvästern. Han tar fram ett jaktgevär, stoppar mynningen i munnen och skjuter av sig skallen. Den som på det här viset berövade sig livet hette Ernest Hemingway. Några år tidigare hade han fått Nobelpriset i litteratur. I den morgontidning som fanns i mitt hem blev det en helsida om den döde. Som sextonåring hade jag aldrig hört talas om Hemingway. Det som berättades i tidningen väckte mitt intresse och jag gick till biblioteket vid Medborgarplatsen i Stockholm. Där hittade jag Hemingways *Farväl till vapnen*. När jag läst den visste jag någonting nytt om mig själv: jag ville bli författare.

Så småningom kom jag att läsa litteraturhistoria, socialantropologi och pedagogik vid Stockholms universitet. Studierna gav ingen mersmak. Jag ville bli författare, men hur blir man en sån? Jag hade aldrig sett en författare annat än på tv. Jag visste ingenting om hur författare bär sig åt när de arbetar, ingenting om förläggare och jag kunde inte skriva maskin. Men jag ägde en skrivmaskin. Det var en reseskriv-

maskin av märket Remington. Jag hade som sextonåring köpt den på en pantbank för femtio kronor. När jag skrivit på den i en halvtimme värkte det i fingrarna och jag hade ont ända upp i axlarna. Långsamt lärde jag mig hantera maskinen med två långfingrar, en skrivteknik som än idag är den enda jag behärskar.

Mitt första skrivuppdrag fick jag av en lärare på socialantropologiska institutionen. Jag blev ombedd att skriva någonting som kunde publiceras i Antropolognytt. Vid den här tiden planerade jag ett fältarbete i socialantropologi. Ämnet skulle vara sambandet mellan religion och ekonomi bland Sherpas i östra Nepal. Texten blev publicerad och jag hade tagit mitt första steg mot att bli författare. Till Nepal kom jag aldrig.

Tjugo år gammal började jag ta lärarvikariat. Vikariaten var vid den här tiden väl avlönade och jag trivdes med jobbet. Så småningom arbetade jag allt oftare med ungdomar som vantrivdes i skolan och ställde till bråk och skapade oreda. Vi den här tiden fanns det obs – klasser, klasser med åtta till tio elever avsedda för de oregerliga.

Jag kände mig själv en smula oregerlig och fick allt oftare vikariat i den här sortens klasser. 1970 arbetade jag ett år på en verksamhet som gick under namnet Liljeholmens Terapiskola. Här hade man samlat barn som ansågs behöva extra mycket hjälp med lusten att bråka med omgivningen. Jag lärde mig mycket under det här året och blev 1972 erbjuden arbete i en nyöppnad förortsskola. Jag skulle förestå obsklassen. Mina elever var tämligen oregerliga och jag flyttade med dem till Centralen för psykiisk barn – och ungdomsvård i Hallunda. Här blev jag kvar i sex år.

Utifrån vad jag lärt mig i Hallunda skrev jag fackboken "På spaning efter växandets punk." Den blev kurslitteratur på merparten av landets lärarhögskolor och jag anlätades för att leda seminarier och hålla föreläsningar i alla möjlig sammanhang.

De erfarenheter som jag redogjort för ovan utgör en förutsättning för att jag 1992 skulle kunna skriva *Vinterviken*. De bråkiga, stökiga, destruktiva och självdestruktiva elever som jag mött genom åren lärde mig mycket av det som blivit romanen *Vinterviken*.

Levandets och berättelser om livet.

Sjuttiofem år gammal har jag gjort erfarenheter rörande mig själv och andra i det Nils Ferlin kallar "livets villervalla."

Övrig information om *Vinterviken*

ISBN: 978-91-7226-4076, inbunden nyutgåva

Antal sidor: 367 sidor

Utgivningsdatum: 2021-05-10

Utgiven av: Bokförlaget Opal

Förlagskontakt: Malou Najic, malou@opal.se

